

volunteering schools, which are held in "Caritas Zaporizhzhia Charitable Fund" to inform and motivate school and higher education students to volunteering. On the basis of this, the authors have considered and singled out the most effective forms of group informing social work and its stages with these age groups for their education before volunteering. The fact that the information work is more effective for the schoolchildren than for higher education students is determined. It is important for the students that volunteering meets their interests, provides an opportunity to develop their skills and contacts that are important in their future professional activities. The authors determine the perspective of further research taking into account the development of youth volunteering in the conditions of martial law in Ukraine associated with military aggression.

Key words: social work, volunteering activity, group work, schoolchildren, student youth.

Авторський внесок кожного із співавторів: Бойко Г. В. – 40 %, Овчарова В. С. – 30 %, Буренков В. О. – 30 %.

Стаття надійшла до редакції / Received 30.05.2022

Прийнята до друку / Accepted 15.06.2022

Унікальність тексту 99 % (Unicheck ID1012314546)

© Бойко Ганна Валентинівна, Овчарова Валерія Сергіївна, Буренков Владислав Олександрович, 2022

DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2022-6-15>
УДК 364-322:001.891]:355.01(470+477)

Анастасія Михайлівна Котелевець
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0177-0440>
аспірантка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,
Київський університет імені Бориса Грінченка, Інститут людини
м. Київ, Україна,
a.kotelevets.asp@kubg.edu.ua

ДОСЛІДЖЕННЯ НАПРЯМІВ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У науковій статті акцентується увага на зміні характеру волонтерства, зокрема, – зростання волонтерських ініціатив та індивідуального волонтерства після повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року. Для визначення пріоритетних напрямів волонтерської діяльності в зазначеній конкретно-історичній ситуації було здійснено критеріальний аналіз кількісних даних соціологічних досліджень: «Ставлення молоді до участі у волонтерській діяльності» (2016 р.), «Восьмого загальнонаціонального опитування: адаптація українців до умов війни» (2022 р.); загальнонаціональне дослідження компанії GfK Ukraine щодо стану волонтерства в Україні (на замовлення Організації Об'єднаних Націй у грудні 2014 року). На підставі осмислення та узагальнення даних цих досліджень репрезентовано актуальні характеристики провідних напрямів волонтерської діяльності після повномасштабного вторгнення 2022 року.

Ключові слова: волонтерська діяльність, волонтерство, волонтер, соціальна активність, молодь, російсько-українська війна.

Вступ. Волонтерська діяльність набирає обертів з кожним роком незалежності України, зокрема, з 2014 року волонтерство перелаштувалось на потреби, що виникли у

зв'язку з війною Росії проти України. Після повномасштабного вторгнення на територію України 24 лютого 2022 року волонтерська діяльність отримала нові виклики та завдання.

Після загострення російсько-української війни, з 24 лютого 2022 року, багато людей приєдналися до волонтерського руху. Люди почали самостійно об'єднуватись та надавати допомогу. За результатами «Восьмого загальнонаціонального опитування: адаптація українців до умов війни» від 6 квітня 2022 року (рис. 1), майже 80% респондентів тим чи іншим чином беруть участь у захисті країни. Всього в опитуванні взяло участь 1200 респондентів. Фінансово захисту країни допомагають 45 % респондентів, волонтерять й допомагають

населенню та військовим 35 % опитаних, в інформаційній протидії збройній агресії беруть участь 18 % та працюють у критичній інфраструктурі 13 % респондентів, беруть участь в територіальній обороні 3 % або, як військові – 3 % (*Восьме загальнонаціональне, 2022*). Важливо, що вибірка є репрезентативною за віком, статтю і типом поселення. Метод опитування: телефонні інтерв'ю з використанням комп'ютера – Computer Assisted Telephone Interviewing. Помилка репрезентативності дослідження з довірчою імовірністю 0,95: не більше 2,8 %.

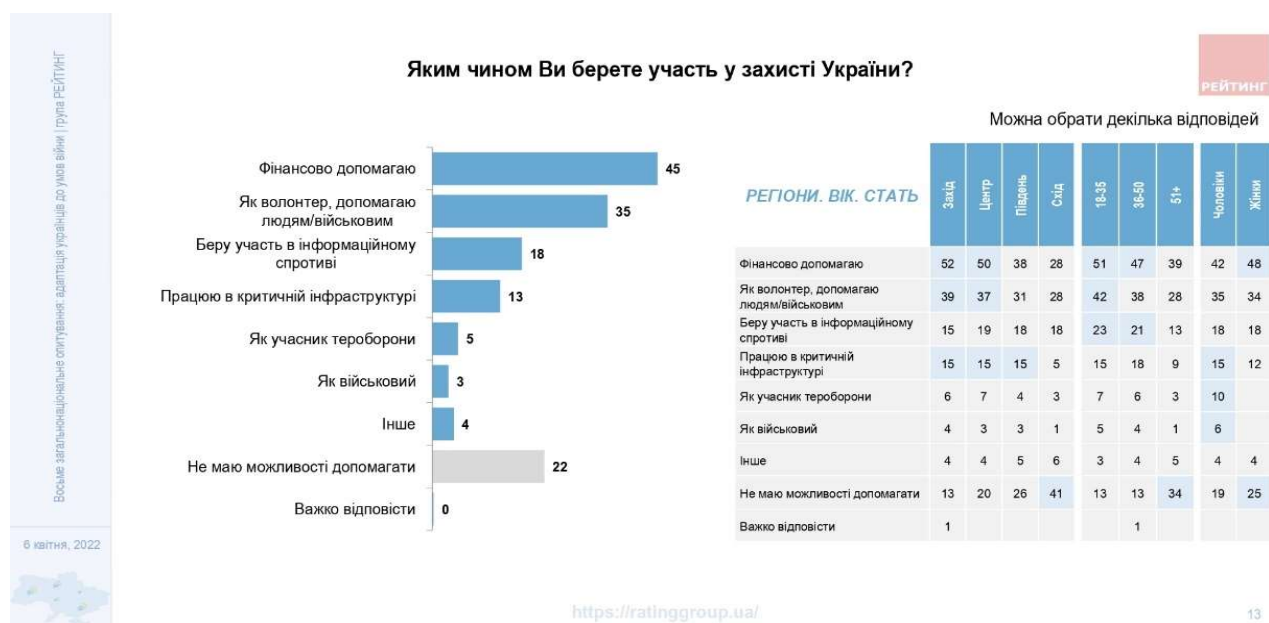

Рис. 1. Відповіді респондентів на питання «Яким чином Ви берете участь у захисті України» (Восьме загальнонаціональне опитування, 2022)

Якщо розглядати вікову категорію «молодь», зокрема, молодь саме студентського віку, то волонтерством займаються 42 %, тобто майже кожен другий, що свідчить про загальнодержавну тенденцію залученості молоді до волонтерської діяльності (*Зайнятість молоді, 2017*).

Волонтерська діяльність як феномен та засіб соціальної активізації особистості осмислена у роботах багатьох українських та зарубіжних учених. Так, мотивацію та напрями волонтерської діяльності, історію волонтерського руху в Україні від зародження до волонтерства в умовах війни висвітлюють у своїх роботах науковці – Т. Лях та Т. Спіріна (2021). Аналіз ролі волонтерських

організацій як основи демократичного громадського сектору здійснив П. Бондаренко (2022), а М. Матяш (2017) відслідив взаємозалежність із розбудовою суверенітету нашої країни. Різні аспекти співпраці держави та волонтерів із допомоги віськовослужбовців вивчала В. Бурдяк (2018). Компаративне дослідження волонтерських практик здійснили Д. Горєлов та О. Корнієвський (2015). Різні аспекти менеджменту волонтерської діяльності розкрили у своєму дослідженні Т. Сила та Т. Лях (2020), молодіжні волонтерські програми у громадах, прилеглих до районів, де точаться бойові дії, вивчала група авторів Т. Лях,

М. Лехолетова, А. Котелевець, Т. Спіріна та О. Швед (2022). Проблему підготовки майбутніх фахівців до організації волонтерської діяльності підрастаючого покоління досліджувала К. Червоненко (2020). Усі представлені дослідження наголошують на думці, що волонтерство є проявом соціальної активності українців, яка не вщухає з плином війни. Саме завдяки волонтерам покривається багато потреб армії, внутрішньо переміщених осіб та українців, які опинилися в скрутному становищі через воєнні дії. Проте повномасштабне вторгнення у 2022 році зумовило зміни в характері та напрямках волонтерської діяльності, що потребує продовження дослідно-пошукової роботи. Цьому і присвячена наша публікація.

Мета статті – проаналізувавши дослідження щодо волонтерського руху під час російсько-української війни, визначити характер змін волонтерства в Україні та висвітлити напрями волонтерської діяльності, які з'явилися після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року.

Методи дослідження. У ході дослідження використано комплекс методів: аналіз, синтез, систематизація, порівняння та узагальнення наукової та навчально-методичної літератури. Описовий та порівняльний – для висвітлення результатів проведених досліджень.

Виклад основних результатів наукового дослідження. Соціальна активність, як зазначає О. Безпалько (2012), це динамічне утворення, суб'єктом і носієм якої виступає людина. Соціальна активність має різний ступінь прояву та залежить від співвідношення між соціальними обов'язками особистості в суспільно значущій діяльності та суб'єктивними установками на діяльність. На думку вченої, саме завдяки системі зв'язків людини з навколишнім соціальним середовищем відбувається розвиток соціальної активності. Остання проявляється як здатність діяти свідомо, не лише пристосовуючись до зовнішнього середовища, але й цілеспрямовано змінюючи його. Одним з проявів соціальної активності є волонтерство.

Відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність» волонтером може бути особа, яка добровільно, безкорисливо та

усвідомлено здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання послуг, ґрунтуючись на принципах законності, гуманності, гласності, рівності та здійснюється для досягнення суспільно значимих цілей. Акцентується, що волонтерська діяльність це добровільна, соціально спрямована неприбуткова діяльність, здійснювана волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги (*Про волонтерську діяльність*, 2011).

Науковці зазначають, що волонтерство – це одна з підвалин громадянського суспільства. Волонтери стали невід'ємною частиною громадських організацій і благодійності взагалі, саме завдяки ним відбувається якісний суспільний контроль за діями влади та бізнесу. Волонтерство є одним із дієвих механізмів вирішення проблем та потреб громади, де діють волонтерські програми та реалізуються ініціативи (*Менеджмент волонтерських програм*, 2020, с.14). У сучасних реаліях волонтерська діяльність є саме тим механізмом, який не лише допомагає частково вирішувати проблеми, що виникають у Збройних сил України чи у внутрішньо переміщених осіб, а повністю закриває потреби суспільства в певних аспектах даних категорій.

Світова спільнота сприймає волонтерський рух як важливу діяльність суспільства, що дозволяє зберегти загальнолюдські цінності, реалізувати права та свободи, а також обов'язки громадян, допомагаючи усвідомити власний потенціал, і відкриває можливості особистісного зростання. Всесвітня Декларація Волонтерства визначає волонтерську діяльність як фундамент громадянського суспільства, котрий у кризові періоди життя набуває вагомого значення, спрямувавши зусилля для підтримки людей, що опинилися в складних життєвих обставинах. Важливим стає забезпечення маломобільних категорій населення предметами першої необхідності та допомога у побуті; «заповнення» прогалин державної соціальної політики, зокрема за рахунок швидкого надання ефективної адресної соціальної допомоги, що відповідає потребам і запитам бенефіціара; поширення гуманістичних та альтруїстичних ідей та настроїв у громаді тощо. Ідея соціального служіння,

надання безоплатної допомоги тим, хто її потребує, активне залучення громадян до суспільно-корисної діяльності, зокрема надання допомоги постраждалим в результаті стихійних лих, екологічних, промислових, гуманітарних катастроф, соціальних, національних, релігійних конфліктів і протистоянь, сприймаються в розвинутих країнах як цілком буденне явище (Горелов, Корнієвський, 2015).

Думку про те, що волонтери мають діяти гнучко та швидко, реагувати на виклики сучасності, підтримують автори статті «Development of youth volunteer programs in the condition of the COVID-19 pandemic in the communities, neighboring to the area of the joint forced operation in the east of Ukraine» (Liakh, Lekholetova, Kotelevets, Spirina, Shved, 2021), адже масштабне вторгнення сталося саме під час світової пандемії, і соціальна активність, що була налаштована на допомогу постраждалим від COVID, мала швидко переорієнтуватися на допомогу постраждалим через війну. З 2014 року ситуація у постраждалих унаслідок конфлікту Луганській та Донецькій областях на сході України продовжує негативно впливати на життя понад п'яти мільйонів людей. Люди в постраждалих районах стикаються із проблемами фізичного і психічного стану, які пов'язані з обстрілами, руйнуванням житлових будинків і об'єктів цивільної інфраструктури, обмеженим доступом до соціальних послуг, обмеженою свободою пересування. Також існують проблеми, пов'язані з низкою нормативно-правових актів, що в ситуації конфлікту призводить до виникнення гуманітарних потреб. Нарешті, люди стикаються з проблемами щодо їхньої здатності до відновлення та відбудови, пов'язаними як із забезпеченням соціальної єдності, так і з впровадженням соціальних програм у сфері розвитку, використовуючи спроможності місцевих та загальнодержавних органів. Сьогодні усі вищезазначені проблеми масштабувалися на всю територію країни.

Під час Всеукраїнського соціологічного дослідження «Ставлення молоді до участі у волонтерській діяльності» соціолог М. Красій (2016) отримав наступні результати, що відображають соціальну активність молоді через

призму волонтерської діяльності. У дослідженні брали участь 16029 респондентів: 8976 жінок (56 %) та 6732 чоловіків (42 %); 321 респондент (2 %) не вказав статі. Розподіл респондентів за віковим показником був таким – найбільшу групу становили респонденти віком 15–19 років (6892). Другою за чисельністю була група учасників віком 25–35 років (4327); третьою – група віком 20–24 роки (2564); найменшою – група віком 10–14 років (1442). Крім того, 801 людина не вказала свого віку.

Під час дослідження респондентам було поставлено 13 запитань, розглянемо декілька з них, які безпосередньо стосуються теми нашого дослідження.

На відкрите запитання «Що таке, на Вашу думку, волонтерство?», найчастіші відповіді були наступними:

- добровільна неприбуткова діяльність, яка передбачає допомогу особам, які опинилися в складних життєвих обставинах, потребуючи допомоги фахівців;
- спосіб підтримки, піклування, надання допомоги членам громади; міжособистісна взаємодія для прийняття колективних рішень щодо подолання проблеми;
- надання допомоги малозабезпеченим, безробітним, багатодітним, бездомним, безпритульним, тим, хто знаходиться в скрутному становищі, без якоїсь власної вигоди;
- неприбуткова діяльність громадян, які надають добровільну соціальну та фінансову допомогу в різних сферах громадського життя людям, що потребують підтримки.

На запитання «Чому Ви зараз не займаєтесь волонтерством?», дослідники просили відповісти респондентів, які були волонтерами раніше або хотіли б займатися волонтерством у майбутньому.

Відносна більшість респондентів (3457 або 49 %) обрала варіант «немає часу»; 1410 (20 %) зазначили, що вони «морально, психологічно не готові» до участі у волонтерському русі; 846 (12 %) респондентів не займаються волонтерством, тому що не знають, як це здійснити і куди звертатися; 564 респондента (8 %) не хочуть бути волонтерами внаслідок відсутності винагороди; 423 (6 %) вважають, що і

без них достатньо волонтерів. Найменшою популярністю користувався варіант «закінчилися акції, у яких брав участь» (352 або 5 %).

На замовлення Організації Об'єднаних Націй у грудні 2014 року компанія GfK Ukraine провела загальнонаціональне дослідження стану волонтерства в Україні. Згідно з висновками дослідження 23 % українців мали досвід волонтерства, із них 9 % почали займатись волонтерством протягом останнього року. Саме у 2014 році для 70 % волонтерів основним напрямом стала допомога армії та пораненим. Також важливим є те що загалом українці вважають, що волонтерський рух відіграє значну роль у суспільних процесах: 62 % відзначають роль волонтерів у політичних змінах останнього року, 85 % схильні вважати, що волонтерський рух допомагає зміцненню миру, а 81 % визначають волонтерський рух обов'язковою складовою громадянського суспільства (Матяш, 2017).

Таким чином, бачимо, що більшість волонтерів мали досвід волонтерства раніше, зокрема під час війни. Російське повномасштабне вторгнення в Україну дало поштовх усім доєднатися до лав волонтерів повторно, про це також свідчать дані від Міжнародного молодіжного проєкту U-Report Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ). Дослідження дають такі показники – з 3601 респондентів 9 % зазначили, що доєдналися до волонтерства під час війни. Серед них респонденти віком 20-24 – 8%, 25-30 років – 9%, 31-34 роки – 10% і респонденти віком 35 та більше – 18% (UReport, 2022). Підтверджує активний ріст волонтерського руху, у своєму інтерв'ю Громадському радіо, й політична аналітикиня Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва – Поліна Бондаренко (2022). Було анонсовано проведення опитування з представниками волонтерського сектору, у якому увагу зосереджують на потребах, з яким стикаються волонтери на війні. Також аналітикиня зазначає, що більшість українських волонтерів та волонтерок мали досвід такої діяльності ще з 2014 року.

У статті «Cooperation between the state and civil society in providing volunteer support for the ATO soldiers in the east of Ukraine» В. Бурдяк (2018)

наголошує, що волонтерство в Україні, яке набуло широкого поширення під час АТО, далеке від класичного розуміння цього явища. Волонтерство АТО – це не лише прояв відданої активності патріотів на підтримку бійців та елемент самоорганізації нашого суспільства, але й нова суспільна потреба. Цей напрямок волонтерства виник з початком Антитерористичної операції на сході України та орієнтується на надання підтримки двома способами: допомога українським воїнам та тим, хто постраждав; допомога внутрішньо переміщеним особам, які були змушені покинути Крим та Донбас (Burdiaк, 2018, с. 112–124), на разі волонтерство під час війни значно розширило свою географію. Допомогу нині потребують не лише на сході країни, допомога волонтерів наразі необхідна без перебільшень по всій території України.

Д. Горелов та О. Корнієвський у межах своєї аналітичної доповіді «Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики» (2015) охарактеризували сучасне становище українського волонтерства в умовах зовнішньої агресії. Учені зазначають, що умовно весь спектр волонтерських проєктів можна розділити за видами діяльності, цілями та завданнями, які вони покликані вирішити.

На основі результатів опублікованих досліджень нами були систематизовані характеристики напрямів діяльності волонтерів під час війни (див. табл. 1), які відображають ситуацію станом на квітень 2022 року.

Волонтерську діяльність після повномасштабного вторгнення було переорієнтовано на потреби та запити українців під час війни. Кожен із запропонованих напрямів волонтерської діяльності існував до 2014 року, а також розвивався до 2022 року. Проте саме після 24 лютого 2022 року діяльність кожного з цих напрямів стала спрямована безпосередньо на подолання наслідків війни по всій території України.

Волонтерство гуманітарного напрямку наразі є наймасштабнішим за уся історію незалежності України. Кількість внутрішньо переміщених осіб зростає через ведення активних бойових дій –

волонтери допомагають ВПО отримати все необхідне на місцях.

Екологічне волонтерство стало дуже актуальним, особливо це стосується звільнених від окупації територій України. Безліч міст та селищ, що перебувають під постійними обстрілами, потребують допомоги в подоланні наслідків руйнації й налагодженню та відновленню екосистем.

Збереження історичних пам'яток та культурного надбання країни стало справою кожного українця, адже мета загарбників знищити українську культуру на будь-якому рівні. Натомість – українці об'єдналися і не лише зберігають історію країни, а й створюють нові твори мистецтв різних рівнів від пісень і малюнків до масштабних виставок по всьому світу.

Таблиця 1

Напрями діяльності волонтерів під час війни

Напрямок	Реалізація під час війни
Гуманітарна направленість	Наразі найширший спектр діяльності волонтерів в Україні. Цей напрям зараз розкривається через допомогу внутрішньо переміщеним особам, зокрема соціально-консультативні та правозахисні послуги, психологічна підтримка. Соціальний супровід сімей, що опинилися в складних життєвих обставинах, допомога в знаходженні прихистку, їжі та засобів гігієни, предметів побуту та навіть роботи.
Екологічне спрямування – збереження довкілля, подолання наслідків техногенних аварій.	Сьогодні екологічні наслідки перебування російських військових на території України вражають. Фахівчині відділу клімату О. Омельчук та С. Садогурська, Центру екологічних ініціатив «Екодія», у публікації на сайті організації, зазначають, що після війни ми будемо пожинути плоди бойових дій – руйнування екосистем, забруднення ґрунтів, зменшення біорізноманіття, зростання кількості шкідників у лісах. Вже зараз обстріли об'єктів промисловості та інфраструктури призводять до пожеж, які спричиняють додаткове забруднення повітря, ґрунту та води. Розлите паливо, зруйнована техніка та відпрацьована зброя, підірвані ракети – все це забруднює ґрунт та ґрунтові води хімічними речовинами та важкими металами. Частково з наслідками уже працюють волонтери та допомагають довкіллю відновлювати свої ресурси.
Збереження історичних пам'яток, культурного надбання країни у його матеріальних і нематеріальних проявах.	Збереження музеїв – вивезення експозицій з-під обстрілів і у той же час створення нових, що вражають своєю силою – усе це також частково або повністю лягає на плечі волонтерів.

Отже, кожен із запропонованих напрямів волонтерської діяльності наразі є актуальним для України та гнучко реагує на виклики та суспільні запити, що змінюються.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Дослідження волонтерської діяльності під час російсько-української війни вказують на значне зростання кількості охочих стати волонтерами саме після повномасштабного

вторгнення Росії в Україну. Соціальна активність молоді виражається не лише через пряму волонтерську діяльність, а й через опосередковану: інформаційна війна, підтримка громад та військових на фізичному та психологічному рівнях. Волонтерська діяльність вийшла на новий рівень, про що свідчать результати соціологічних досліджень різних організацій. Саме волонтери частково або

References

- Bezpalko, O. V. (2012). Development of social activity of the individual in the children's association. *Bulletin of Psychology and Pedagogy* (8). http://www.psyh.kiev.ua/Zbirnik_nauk_prats._Vypusk_8. (ukr).
- Bondarenko, P. (2022, May 11). Volunteer organizations today are the bridgehead of a strong public sector in the future. *Democratic Initiatives Foundation*. <https://dif.org.ua/article/volonterski-organizatsii-nini-platsdarm-silnogo-gromadskogo-sektori-u-maybutnomu-polina-bondarenko> (ukr).
- Burdiak, V. (2018). Cooperation between the state and civil society in providing volunteer support for the ATO soldiers in the east of Ukraine. *Studium Europy Środkowej i Wschodniej – Półrocznik Wydawnictwo*, (9), 112–124. https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Studium-Europy-Srodkowej-i-Wschodniej-NR9-czerwiec-2018_1-1.pdf (eng).
- Chervonenko, K. S. (2020). Contents and forms of practical training for future social workers to organize students' volunteer activities. *Scientific Journal of Khortytsia National Academy. (Series: Pedagogy. Social Work)* : scientific journal / [editorial board : V. Nechyporenko (chief editor) and others] : Publishing house of the Municipal Institution of Higher Education Khortytsia National Educational and Rehabilitation Academy of Zaporizhzhia Regional Council, Iss. 1(2). 147–154 <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2020-2-15> (ukr).
- Horielov, D., & Kornievskiy, O. (2015). *Volunteer movement: world experience and Ukrainian civic practices: analytical help*. NISS (ukr).
- Krasiy, M. (2016). Attitude of young people to participate in volunteering (Results of the All-Ukrainian sociological survey). *Bibliosvit: inform. Spring*, 1 (57), 45–55. (ukr).
- Law of Ukraine on Volunteering № 5073 – VI*. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3236-17> (Access: 10.05.2021). (ukr)
- Liakh T., Lekholetova M., Kotelevets A., Spirina T., & Shved, O. (2021). Development of youth volunteer programs in the condition of the Covid-19 pandemic in the communities, neighboring to the area of the joint forced operation in the east of Ukraine. *The Scientific Journal of Rezekne Academy of Technologies*, (3), *Society. Integration. Education* : Proceedings of the international scientific conference, May 28th – 29th, 316–326. <https://doi.org/10.17770/sie2021vol3.6334>. (eng).
- Matyash, M. (2017, October 14). *Ukrainian volunteering is a unique phenomenon. We owe our sovereignty to it*. UKRINFORM. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvo-avise-unikalne-jomu-zavdacuemo-suverenitetom.html>. (ukr).
- Sociological Group "Rating". (2022, April 6). *Eighth nationwide poll: adaptation of Ukrainians to the conditions of war*. https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_1200_ua_042022_v____i_press.pdf. (ukr).
- Syla, T. I., & Lyakh, T. L. (Eds.). (2020). *Management of volunteer programs: a guide for preparations volunteer managers program* : Obnova-Kompani (ukr).
- URreport (2017, October 14). *Youth employment during the war*. <https://ukraine.ureport.in/opinion/5652/> (ukr).

RESEARCH OF VOLUNTEER ACTIVITIES DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Kotelevets Anastasiia, PhD Student, Borys Grinchenko Kyiv University, Institute of Human Sciences, Kyiv, Ukraine, e-mail : a.kotelevets.asp@kubg.edu.ua

Volunteering is gaining momentum with each year of Ukraine's independence. Since 2014, volunteering has shifted to the needs of the war. On February 24, 2022, the war moved into a phase of a full-scale invasion of Ukraine, and volunteering confronted new challenges and tasks.

The article reveals the meaning of the concepts of «volunteering» and «social activity». One of the manifestations of social activity is volunteering. Researchers note that volunteering is one of the foundations of civil society, as without the participation of volunteers, it is difficult to imagine public organizations and charity in general. Volunteering is one of the effective mechanisms for solving the problems and needs of the community, where volunteer programs and initiatives are implemented.

The article considers the data of the All-Ukrainian sociological research “Attitudes of young people to participation in volunteering”, conducted by the sociologist M. Krasiy. The analytical report of D. Horielov and

O. Kornievskiy – “Volunteer movement: international experience and Ukrainian civic practices” has been analyzed in this research study. On its basis, we created own table with the types of volunteer activities during the Russian-Ukrainian war. The table considers humanitarian projects, environmental projects, as well as cultural and historical initiatives.

The data of the “Eighth National Survey: Adaptation of Ukrainians to the Conditions of War” from the “Rating” Sociological Group were considered. According to it almost 80 % of respondents participate in one way or another in defending the country, including 35 % volunteering, and helping people/military. The article also deals with the study of the International Youth Project of the United Nations Children's Fund (UNICEF) - U-Report, on volunteering during the war. At the request of the United Nations, in December 2014, the company “GfK Ukraine” conducted a nationwide survey of volunteering in Ukraine. According to the survey, 85% believe that the volunteer movement helps to strengthen peace, and 81% tend to consider the volunteer movement a necessary part of civil society. The main activity of volunteers in 2014 was to help the Ukrainian army and the wounded - 70% of volunteers were involved in this kind of activity.

Keywords: volunteer activities, volunteer movement, volunteer, social activity, youth, Russian-Ukrainian war.

Стаття надійшла до редакції / Received 20.05.2022
Прийнята до друку / Accepted 15.06.2022
Унікальність тексту 97 % (Unicheck ID1012198819)
© Котелевець Анастасія Михайлівна, 2022.

DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2022-6-16>
УДК: 37.018.262:371.213.3

Жанна Василівна Петрочко
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-4413-1243>
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна
z.petrochko@kubg.edu.ua

Олена Миколаївна Денисюк
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-5108-8370>
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна
o.denysiuk@kubg.edu.ua

НАВЧАННЯ ТА ПІДТРИМКА БІОЛОГІЧНИХ СІМЕЙ З ДІТЬМИ: СУЧАСНИЙ ДОСВІД ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ТА УКРАЇНИ

У науковій статті актуалізовано значення навчання та підтримки біологічних сімей з дітьми для забезпечення благополуччя дитини та сім'ї. Здійснено опис кращого досвіду й інновацій щодо підвищення батьківського потенціалу в Чеській Республіці та Україні. Схарактеризовано різні спеціальні навчальні програми в Чеській Республіці, спрямовані на підтримку вразливих сімей з дітьми, зміцнення цінностей сім'ї, висвітлено проєктну діяльність сімейно-громадського центру в м. Острава. Розкрито сутність та особливості впровадження в Україні соціальної послуги «Школа батьківської компетентності». Акцентовано увагу на змісті такої послуги, напрямах підготовки до